

Gutenberg – boktryckarkonstens födelse

Stora delar av Johann Gutenbergs liv är höljt i dunkel. Man vet inte exakt när han föddes eller hur han dog. Men det vi vet är att han var en av dåtidens stora entreprenörer och uppfinnare. Gutenbergs boktryckarkonst skulle inte bara förenkla en tidskrävande process, utan även revolutionera tillgången till kunskap för alltid.

Speltid: 52 min.

Från: 12 år

Ämne: SO, Svenska

Produktionsland:
Frankrike, 2016

Svensk version:
© Filmo, 2017

Ansvarig utgivare:
Ulrika von Yxkull

Filmnr: 1737

**För ytterligare
källinformation:**
Kontakta Filmo
08-445 25 50

Gutenberg – boktryckarkonstens födelse

Johann Gutenberg växte upp i staden Mainz i början av 1400-talet. Han kom från en rik patricierfamilj, men tvingades fly efter att stadens hantverkare gjort uppror mot den härskande klassen. Gutenberg hamnade i Strasbourg, där han var verksam som handelsman. Men den vanliga handeln var inte tillräcklig för Gutenberg, han hade större planer än så. Gutenberg hade nämligen fått en idé. I största hemlighet hade han arbetat med en ny uppfinning, och han hade finansierat sitt arbete genom investeringar från andra. Men trots att uppfinningen var en av den tidens viktigaste, och trots den stora efterfrågan på böcker lönade sig aldrig Gutenbergs företag. Inte förrän många år senare skulle det bli lönsamt att driva ett tryckeri.

För att förstå den teknik som Gutenberg använde sig av har forskare fått studera tryckta verk och försöka tolka de tryckfel som finns. Man har kommit fram till att varje bokstav tillverkades för sig, och att det krävdes flera tusen typer för att trycket skulle bli effektivt. Men för Gutenberg blev det aldrig lönsamt att trycka något annat än stora upplagor av formulär och blanketter, såsom avlatsbrev. Hans uppfinning gav honom knappt någon personlig framgång, men för mänskligheten innebar den ett stort steg framåt. Historiker uppskattar att uppemot 20 miljoner böcker trycktes inom 50 år efter det att boktryckarkonsten såg dagens ljus. Allt fler städer fick egna tryckerier, och kunskap gick med tiden från att vara en lyxvara till något som var tillgängligt för alla. Bibeln kunde tryckas på fler språk, vilket är en viktig förklaring till protestantismens stora framgångar. Idag använder tryckerier andra metoder än Gutenbergs, men syftet är detsamma – att på ett enkelt sätt förmedla det skrivna ordet till så många som möjligt.

FILMO

En del av Swedish Film AB

Box 6014 • 171 06 Solna • SWEDEN • Tel: 08-445 25 59 • Fax: 08-445 25 60
info@filmo.se • www.filmo.se

Nyckelord

Gutenberg, boktryckarkonst, tryckeri, typer, typografi, innovation, uppfinning, handel, kunskap.

Frågor efter visning

1. Varför tvingades Gutenberg lämna Mainz?
2. Hur finansierade Gutenberg sitt arbete med den nya boktryckarkonsten?
3. Hur finansierar en uppfinnare sitt arbete idag? Finns det flera olika sätt?
4. Hur vet vi vilken teknik Gutenberg använde?
5. Vad menas med begreppet typer?
6. Gutenberg förfinade flera redan existerande tekniker, vilka?
7. Varför var det inte lönsamt för Gutenberg att driva sitt tryckeri?
8. Hur utvecklades boktryckarkonsten efter Gutenberg's död?
9. Varför räknas boktryckarkonsten som en av de viktigaste uppfinningarna genom tiderna, tror du?
10. Vad innebar tryckeriernas framväxt för kunskapsspridningen i samhället?
11. På vilket sätt kan boktryckarkonsten förklara protestantismens framgångar under den här tiden?
12. På vilka sätt kan vi tillgodogöra oss kunskap idag?
13. Tror du att tryckt skrift kommer att vara viktig även i framtiden? Varför/varför inte?

Internetkällor

<http://varldenshistoria.se/teknik/uppfinningar/gutenbergs-tryckpress-uppfinningen-som-spred-kunskap-over-varlden> - Tidskriften Världens historia om Gutenberg.

<http://www2.idehist.uu.se/distans/ilmh/Ren/bokt05.htm> - Uppsala universitet om Gutenberg och hans tryckpress.

<http://www.so-rummet.se/kategorier/boktryckarkonsten> - SO-rummet om boktryckarkonsten och andra viktiga uppfinningar.

<http://alltomhistoria.se/artikler/boktryckarkonsten> - Tidskriften Allt om historia beskriver skillnaden mellan den tidigare boktryckarkonsten i Kina och Gutenberg's tryckpress.

<https://www.tekniskamuseet.se/lar-dig-mer/kommunikation-och-media/boktryckarkonstens-historia/> - Tekniska museet om boktryckarkonsten som uppfinning.

<http://www.100innovationer.com/svensk/innovationerna/innovationer/boktryckarkonsten.194.html> - På tekniska museet ingår boktryckarkonsten i utställningen "100 innovationer".

<https://www.resume.se/nyheter/artiklar/2016/02/19/darfor-okar-forsaljningen-av-tryckta-bocker2/> - I tidskriften Resumé diskuteras huruvida den tryckta skriften kommer konkurreras ut av digitala texter.

www.ne.se - Nationalencyklopedin

<http://factlab.com/#lo=1> - Dagens nyheters skolsajt

<http://www.sverigeisiffror.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/> - Statistiska centralbyråns (SCB) lärar- och elevhjälp där du kan hitta statistiska underlag.

www.filmo.se - Filmos hemsida

FILMO

En del av Swedish Film AB

Box 6014 • 171 06 Solna • SWEDEN • Tel: 08-445 25 59 • Fax: 08-445 25 60
info@filmo.se • www.filmo.se

Filmen om Gutenberg och boktryckarkonsten passar bra för undervisning i historia. Här enligt det centrala innehållet i Lgr11, se www.skolverket.se:

I årskurs 7-9, historia, Lgr11

- Forna civilisationer, från förhistorisk tid till cirka 1700:

"Jämförelser mellan några högkulturers framväxt och utveckling fram till 1700-talet, till exempel i Afrika, Amerika och Asien"

I årskurs 7-9, teknik, Lgr11

- Tekniska lösningar:

"Tekniska lösningar inom kommunikations- och informationsteknik för utbyte av information, till exempel datorer, internet och mobiltelefoni" och

"Betydelsen av egenskaper, till exempel drag- och tryckhållfasthet, hårdhet och elasticitet vid val av material i tekniska lösningar. Egenskaper hos och tillämpningar av ett antal nya material"

- Teknik, människa, samhälle och miljö:

"Samband mellan teknisk utveckling och vetenskapliga framsteg. Hur tekniken har möjliggjort vetenskapliga upptäckter och hur vetenskapen har möjliggjort tekniska innovationer"